

بۆقى ناو چاڭدگە بەقا دېنى بىرى دا

ده نکه ها سییای یا چاپ و وه نتانای

SPIREZ PRESS & PUBLISHER

خوداني تمتيازي : حافظ قاضي

سەرنقىسەر : مۇيىد طىب

هر مارا كتيبي : (28)

ناڤئ كتيبئ : بهقا دبني بيري دا

نڤيسين : ئالڤين تريسات

وەرگيران ژفارسى:

بۆ كرمانجيا ژيرى: نەجيبە ئەحمەد

بوّ كرما نجيا ژورى: زوبهيدا سهيد سالح

پيداچوونا زمانى : موئەيەد تەيب (كرمانجيا ژۆرى)

نیگار : نهجمهددین بیری

تيپچنين : شيرزاد محمد عمر

دەرھینانا ھونەرى : نزار رشاد

سەرپەرشتكارى چاپى : زاگروس محمود

رُمارا سياردني : () 2003 رُمارا سياردني

چاپخانه : وهزارهتا پهروهردي ـ ههولير

تيراژ : (1000) دانه

چاپا ئیکی

مافين چاپکرني د پاراستينه

کوردستانا عیراقی ۔ دھوک ناقاھیی سەندیکا کریکارین کوردستانی ۔ قاتیٰ سیّیهم تعلیفون 7225376 www.spirez.com

بۆقى ناو چالەكە بەقا د بنى بىرى دا

بۆ كرمانجيا ژيرى نەجىببە ئەحسمەد بۆ كرمانجيا ژۆرى زوبەيدا سەيد سالح

> پیداچوونا زمانی مونهیهد تهیب

<mark>نیگسار</mark> نهجمهددین بیری یه کنی بوو یه کنی نهبوو. له روزگاری رابردودا بوقینك ههبوو که له چالینکدا به چاکی و ئاسوده یی ئه ژیا.

چاله که قول و فینك بوو. دهوران دهوریشی، یانی دیواره کهی له بهردی لوس و قهوزهیی بوو که ئهمه بو ژیانی بوقیکی سهوز و خوین سارد یه گجار له بار بوو.

له بنی بیره که دا حهوزیکی بچوك ههبوو ئاویکی تا بلّیی سارد و ساف و رهوانی تیدا كۆببۆوه، که بۆقه که مهله و شهره ئاوی تیدا ئه کرد. ههندی جاریش سهیریکی ئه کرد و به خوی ئهوت:

"بهراست چ بو قیکی چکو له و جوانی!" سهرهوهی بیره که بنمیچیک بوو له ئاسمانی شین و په له په له ههوری

سپى پێوه ئەبينرا.

ههبوو نهبوو، د روزگارین که فن دا، به قه ك ههبوو ب خوشی و ته ناهی د بنی بیره کی دا دژیا. بیر یا کویر و هین بوو. ره خ و رویین بیری ـ ئانکو دیواری وی ـ ژ به رین لووچ و که فزگرتی بوون، ئه فه ب خو ژی گه له ك دگه ل ژیانا به قه کا که سك و خوینسار د گونجیا.

د بنی بیری دا، گهرکه کا ئاڤا تهزی و زه لال کوّم بووبوو. به قیّ د ڤی ئاڤیّ دا مه له ڤانی و یاری دکرن و هنده ك جارا ژی دا سه ح که ته خوّ و ددلیّ خوّدا دا بیّژیت:

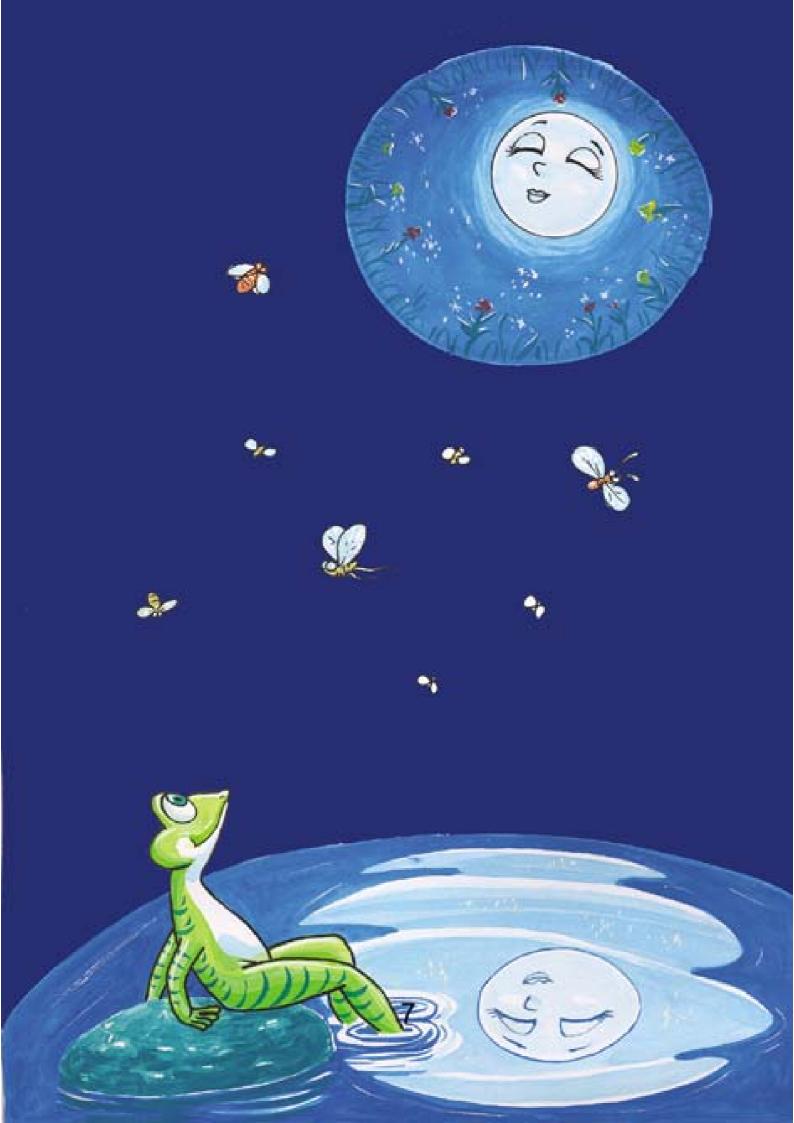
" ب راستی تو بهقه کا بچویك و جوانی!" ل هنداف بیری، بانهك ژ ئه سمانی شینی ب پنیین عهورین سپی هاتیه خهملاندن، دهاته دیتن.

ههندی شهو که مانگ ئههات بو پیاسه و گهران، سهریکی ئهکیشایه ناو چالهکه و سهیریکی ئهم بوقه بهختهوه ره ی ئهکرد که له سهر جیگا قهوزه یه کهی خوی راکشاوه و چاوی گهرم ئهکات. ئهو گیانه وه ره بچوك و نهشاره زایانه ی ئهیانویست بزانن له ناو ئهو چاله دا چ باسه، ئهبوونه خوراکیکی چهور و بهله زه یی ئهم بوقه بچوك و سهوزه.

هندهك شهقا كو ههيف بو گهرياني دهات، ب دزيقه سهرهك ل بيري ددا و چاڤي خو ل بهقا به خته وهر كو ل سهر جهي خو يي كهڤز گرتي يال دابوو، دنقاند.

جانهورین بچویك و نهشارهزا ژی یین دفیان بزانن کا چد بنی بیری دا ههیه، ههردهم دبوونه خارنه کا خوش بو فی بهقا بچویك و کهسك.

به لّام ئهم بو قه لهوه تهى بيرى بنى له بنى ئهم چالّه دا بووه; بو يه بيريكى يه گجار سهيرى بو خوى كر دبوهوه.

ئەو واى ئەزانى كە ئەم چاڭە ھەمۇو دنيايە! نەى ئەزانى گوڭى مىنا چۆنە. يان رۆژانى بەھار چ بۆنىڭكىنان ھەيە.

ههرگیز نهچووبوهو سهر دره ختینک و سهرانسه ری شهو له ویدا قیره قیری نه کردبوو.

قهت نه چوو بووه سهر گه آی زهمه قییه کی ناوی و له و یوه تیشکی خوری و هرنه گرتبوو. بوقی تریشی ههر نه دیبوو!

ئهشی و ت: "دنیا لهم بهرده لوسانه و ئهم حهوزه بچو کهی بنی ئهم چاله زیاتر شتیکی دی نیبه".

بهُلَامٌ پاش چهند روزین ئاوی چاله که وشکی کرد و ئهو گیانهوهرانهی شهیدای زانین بوون چیتر بو بینینی چاله که روویان نه کردهوه ئیره.

هندى بيرا بهقى دهات، ژيانا خو دڤى بيرى دا بوراندبوو لهوما هندهك هزرين سهير ل دهڤ پهيدا بووبوون.

ئەوى ھزر دكر كو ئەف بيرە ھەمى دنيايه!

وێ نه دزاني گولێن مينا د چاوانن.

يان رۆژەكا بوھارى چ بينھن ھەيە.

چ جارا ل سهر داره کنی نهروینشتبوو و ب دریژاهییا شهڤنی ویر ویر نه کربوو. چ جارا خوّ ل سهر بهلگنی زهنبهقه کا ئاڤی نهدابوو تاڤنی.

چ بەقين دى ژى نەدىتبوون!

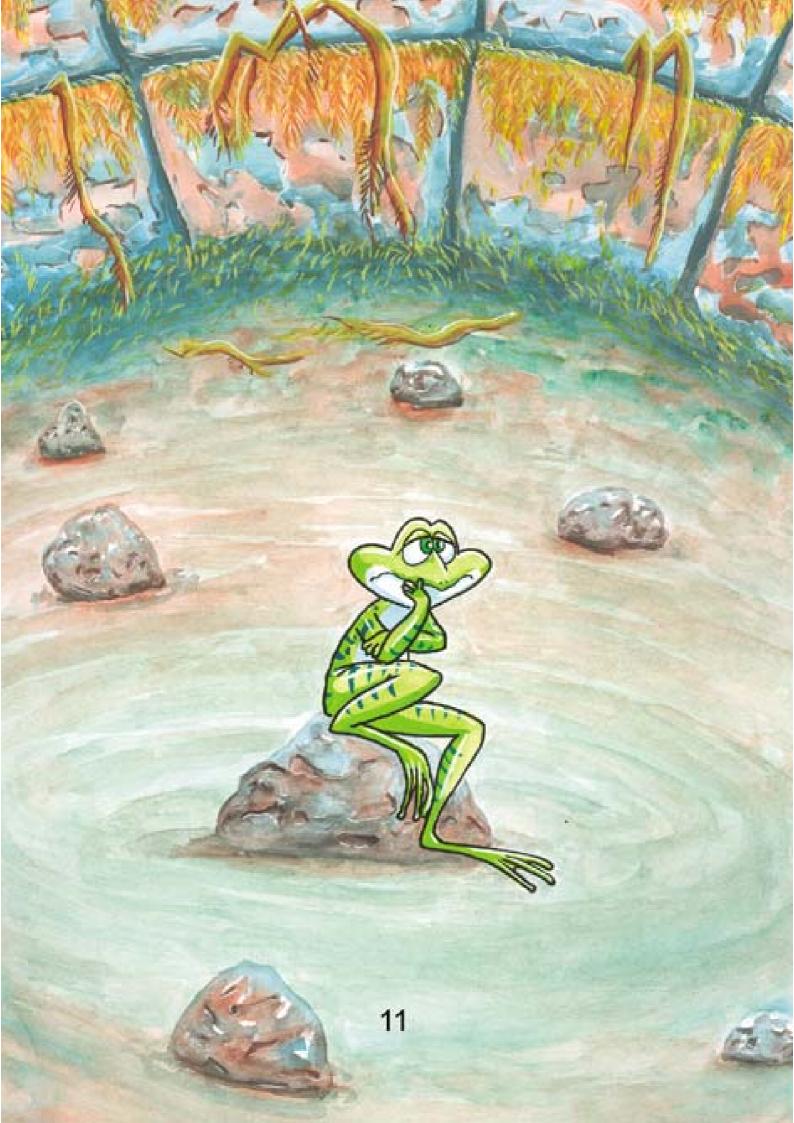
وي دگوٽ:

" دنیا ژ بلی قان بهرین لووچ و که قرگرتی و گهرکا ئاقی، پیقه تر نینه " به لی، پشتی چهند روزه کا، ئاقا بیری ب ئیکجاری هشك بوو. ئیدی ئه و جانه و هرین بچویك ژی یین دقیا بزانن چ د بنی بیری دا هه یه سه ره دانا بیری نه د کر.

جا باشه ئیستا ئهم بوقه بچوك و نهشارهزایه ئهیهوی چیبكا؟ خو نه ئاویک ماوه مهلهی تیدا بكات. نه ئاوینهیهك پی بلی چ بوقیکی جوانه و نهگیانهوهریکیش ههیه بیخوا.

باشه، نو که ئه ش به قا بچویك و نه شاره زا چ بکه ت ؟ نه ئاقه که، مهله قانیا تیدا بکه ت، نه خودیکه که کو بیژیتی " چه ند به قه کا جوانی " و نه جانه وه ره ك ژی هه یه بخوت!

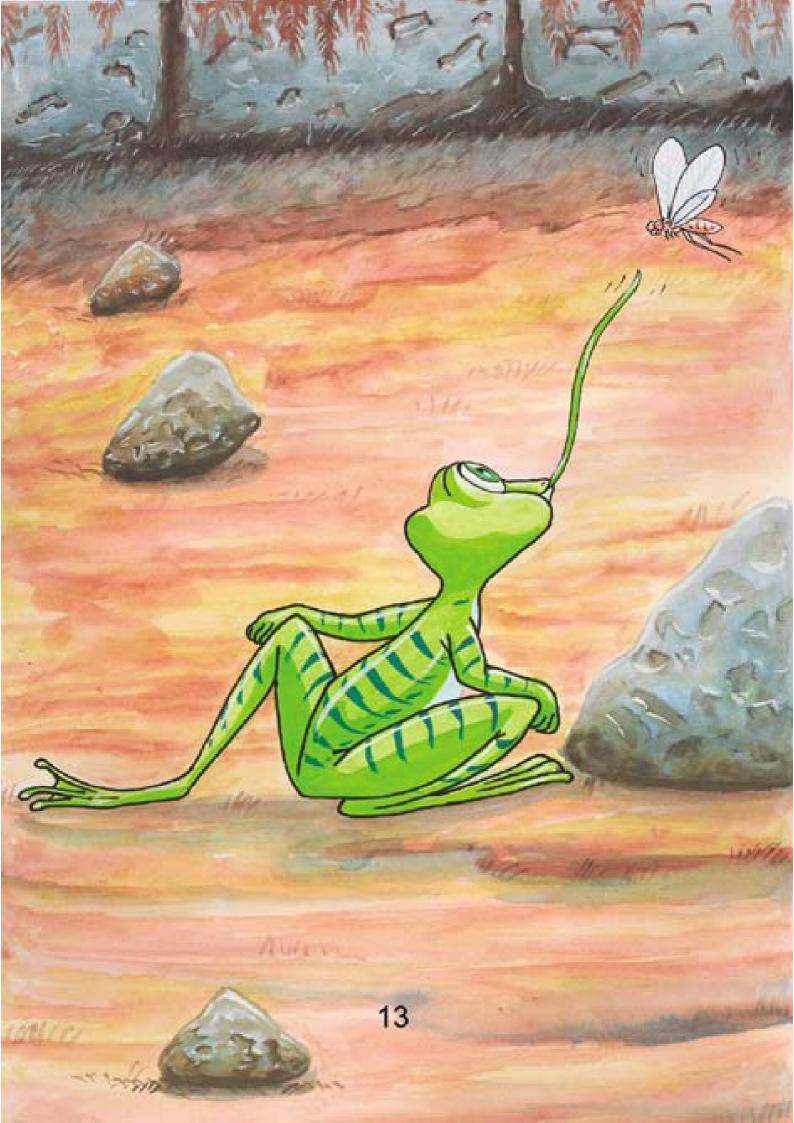
بوقه که به بوّله بوّلهوه وتی: "چاك وایه تا هیّزی ههلّزنانم تیایه بروّم، بزانم ئهوپهری دنیا چی تیایه".

ئینجا له پردا و زور بهخیرایی دوای ئهوهی چهند روّژ بوو هیچی نهدیبوو، زمانی دهرهیّنا و یهکهمین گیانهوهری قوتدا که رووی کردبووه ئهویّ، ئهوسا دهستی کرد به ههڵگهران به چاڵهکهدا.

بهقی ب پته پت ڤه گوٽ:

" یا باش ئهوه کو هیشتا هیز د لهشی من دا ههی خو ههلکیشمه سهری و بچم دا بزانم چ ل دویماهیکا دنیایی ههیه "

ب لقینه کا ب لهز و ژ نشکه کیقه، پشتی چهند روز بورین و چ نه دیتبوو، ئه زمانی خو ئینا دهر و ئیکهم جانه وه ری دیتی داعویرا، پاشی دهست هافیتی و خو ژ بیری هه لکیشا سه ری.

بهرده کانی دهوربهری چاله کهی گرت و دانه دانه پییاندا ههلگهرا تا گەيشتە سەرەوەي بيرەكە. ب بەرين بيرى را ھەلىچوو و بەر بەر ب سەركەفت ههتا گههشتیه لیّقا بیری.

که پێی نایه دنیای تازهوه.

شهمال دهستی نهوازشی بهسهر لك و گهلّای دره ختاندا ئههيّنا.

هه تاو ئه یدا له و پشته سهوز و دره و شاوه یه ی ئه و ههمو و گوله مینا سپی و زهر دانه ش دیمه نیکی دلر فینیان هه بو و .

بوقه بچوگه که نهم ههموو جوانییهی پی خوشبوو و لهم دیمهنه تیر نه نهبوو. له ههمان کاتدا جانهوهریکی چکوله هیدی هیدی و به باله فرههات و نیشته سهر گوله مینایهك. بوقه که ئیشتیهای چووه گیانهوهره که و به چاوترو کاندنیک راوی کرد.

که گیانه و هره که ی قوتدا ههناسه یه کی ئاسو ده یی هه لکیشا و و تی:
" ههر باش بوو، باش، ئیستاش که گهیشتو مه ته ئه و په پی دنیا.
چاك و ایه چاویک به ده و روبه رمدا بگیرم".

پێ هاڤێته دنيايه کا نوی.

بای تا و بهلگین دارا د ههژاندن.

تيريْژين ههتاڤي ل پشتا وي يا كهسك و تهيسوٚك ددان.

گولين سپي و زهر ديمهنه کي دلقه کهر چيکربوو.

بهقا بچویکوّك، ب ڤان ههمی ديمهنيّن جوان،

کهیفخوّش بوو و ژ دیتنا وان تیّر نه دبوو.

ههر دڤي دهمي دا، گيانهو هره کا تام خوش چهنگين خو ليکدان، ل سهر گوله کا مينا دادا. بهقي ژي ههر د جه دا ئهو نيچير کر.

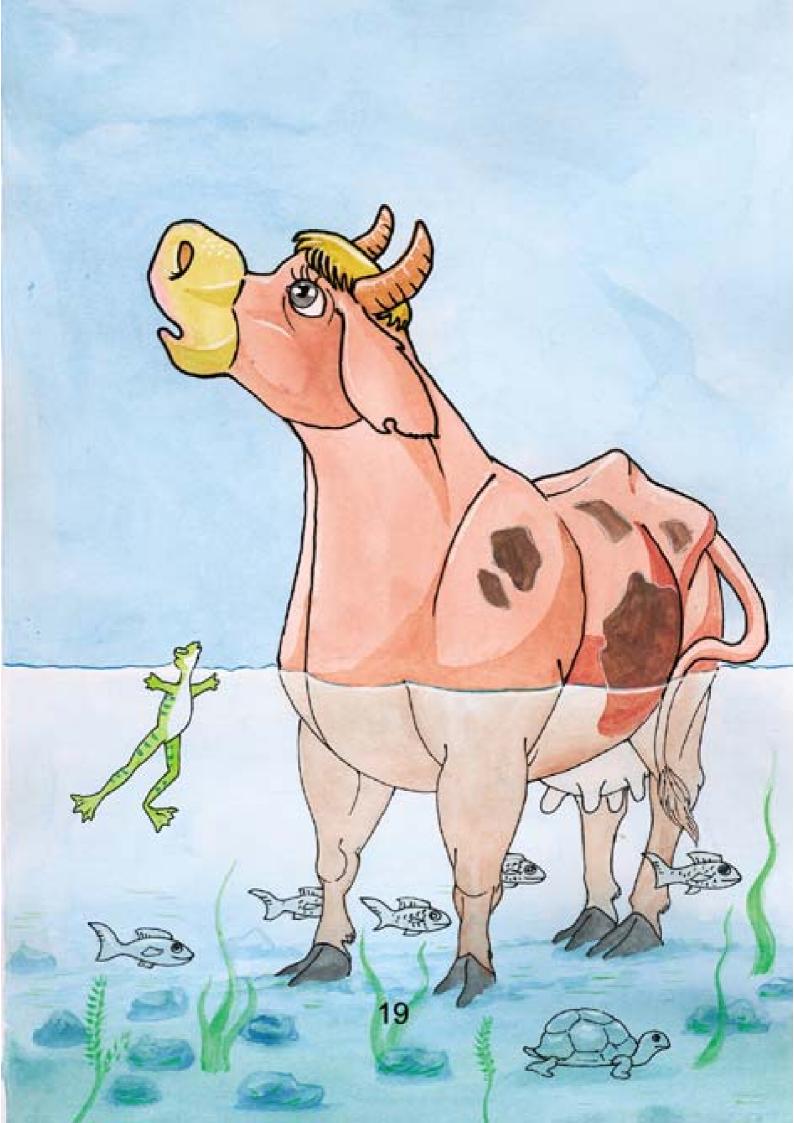
دهمی گیانهو در داعویرایی، بیهنا وی هات و گوت:

" باشه، نهو باشتر لى هات. مادهم ئهز هاتمه دويماهيكا دونيايي، يا باشتر ئهوه سهحه كي ل دهوروبهري خو بكهم".

بوقه که کهوته ری و به پاوانیکدا رایبوارد. له ریگا جار جاره ئهوهستا و گیانهوهریکی راو ئهکرد و ئهیخوارد. ئهوهنده ی نهبرد به جوگهیه ک گهیشت، قه لهمبازیکی دایه ناو ئاوه کهوه. به لمام هیشتا ریگایه کی ئهوهنده دووری نهبریبوو که له ژوور سهرییهوه دهنگیکی سهیر و هیمن هات.

بهق کهته ری و د میرگه کی را دهرباسبوو. ب ری قه، جار جار دا راوهستیت و جانهوه ره کی نیچیر کهت و خوّت. چ پی نه چوو، گههشته جوّیه کی، بازدا و خوّ هاقیّته د ئاقی دا. به لی هیشتا گهله ک دویر نه چوو بوو، ل هنداف سهری خوّ گوه ل دهنگه کی هیّدی و سهیری جانه وه ره کی بوو!

بۆقەكە زۆر ئازايانە كە خۆشى سەيرى لينھات پرسى:

" تۆش يەكىكى لەو زىندەوارانەى ئەوپەرى دنيا؟ "
مانگاكە وتى: " نە من مانگام و ئىرەش ئەوپەرى دنيا نىيە، ئىرە خودى دنيايە، لەوەرگەى منە، ئەوپەرى دنيا لەوييە، لەو سەرى تەويلەكەيە". ئىنجا ماوەيەكى زۆر خەريكى ئاوخواردنەوە بوو. بۆقە سەوزە بچوكەكەش برياريدا شوين رەوتى ئاوەكە بكەوى و بزانى بەكوى ئەگا. چالاكانە خولىكى بە ناو پاوانەكەدا داو ئىنجا خۆى گەياندە گۆلاويك. بەلام ھەر ئەوەندەى گەيشتە ناو ئاوەكە. قىرە قىرىك رايچلەكاند. دەيان رىشۆلە بە سەر لاسكى دريىرى قامىشەكانەوە دىلانىيان ئەكرد وقىرە قىريان بوو. ھەركە يەكىكىشيان لە سەر لىقىكى نزىك بۆقەكە قىرە قىريان بوو. ھەركە يەكىكىشيان لە سەر لىقىكى نزىك بۆقەكە نىشتەوە لىنى پرسى:

" تۆش يەكىكى لەو زىندەو ەرانەى ئەوپەرى دنيا؟ "

بەقىٰى بىٰى ترس كو ئەوىٰى بخۆ ۋى باوەر نە دكر، ۋى پرسى: " ئەرىٰى تو ئىك ۋ جانەوەرىن دويماھىكا دنيايىٰى يى؟ " چىلىٰى گۆت:

" ئەز چىلىم و ڤيرە نە دويماھىكا دنيايى يە، ڤيرە دنيا ب خو يە، ڤيرە جهى چەرا منە، دويماھىكا دنيايى، ژ گۆڤى ويقەترە"

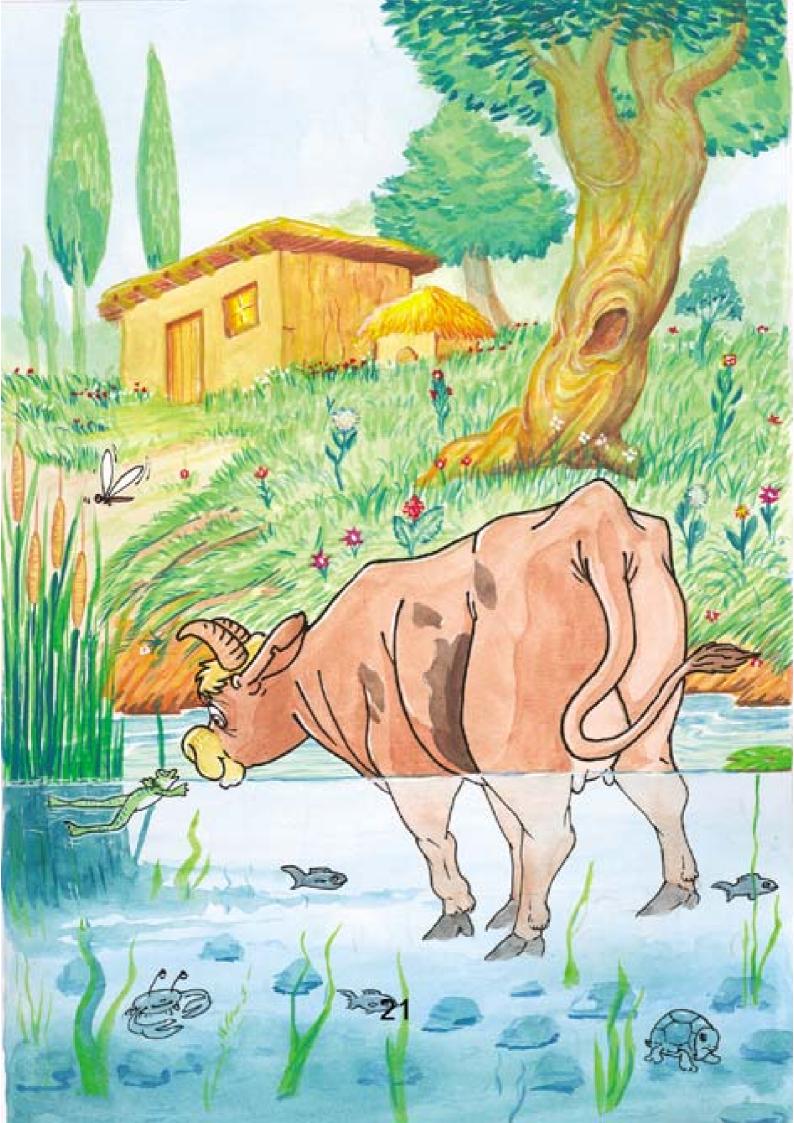
پاشی دهمه کی دریّر ب قهخارنا ئاقی قه مژویل بوو. بهقا کهسکا بچویك بریار دا ل دویڤ رهوتا ئاقی بچیت و بزانیت دویماهیکا وی دگههیته کیڤه؟ سقیك بازدا ناڤ میّرگیّ و خوّ گههانده کورئاڤیّ.

به لى، چاوا گههشته د ناڤ ئاڤىي دا، قيرهقيره كى ڤهجنقاند.

ب دههان قهلهرهشکا خو ب قهرهما قه دهه ژاند و قرقر دکر. دهمی ئیکی ژوان ل سهر تایه کی نیزیکی بهقی دادایی،

بەقى پرسيار ژى كر:

" ئەرى تو ئىڭ ژ جانەوەرىن دويماھىكا دنيايى يى؟ "

بالنده که به دهنگیخی زیقن وتی: " نا من بالنده یه کم و دنیاش به نهوپهر ناگا مه گهر بگهیته نهو سهری و شکایی، ههلبه ته ریگا کهش یه گجار دوورو دریژه. چونکه منیش تا ئیستا بهوی نه گهیشتوم بویه زور گوی بهم مهسه له یه ناده م. ههر نهوه نده دنیایه ش که هه یه سهروزیادمانه! " نهمه یه و فرییه سهر قامیشیکی تر.

بُوْقه سُهُوْزه چکولهکه به تهُواوهتی گیْژببوو و تازه خهریك بوو برِی شت تیْئهگهیشت، بهخوی وت:

" سەيرە! واديارە دِنيا زۆر لـه چاللەكەى من گەورەترە! "

ئەوسا ئىتر بريارە گەورەكەي خۆيدا.

"من لهگهل رهوتی روباره کهدا ئهروه بزانم چی تری سهیر و سهمهره ئهبینم و ئهبیسم".

روباره که به گولاویک و لهویشهوه بهدارستانیک ئهگهیشت بوقه چکوله کهش به چهند قهلهمبازیک خوی گهیانده گولاوه که و لهویشهوه بو ناو دارستانه که.

قەلەرەشكى ب قىۋە قىۋ و دەنگەكى نەخۇش گۆت:

" نه، ئهز بالندهمه و چ دویماهیك ژی بو دنیایی نینه. ب تهنی ئهگهر تو بگههییه هشكاتیی. ههلبهت ریكا وی یا دویر و دریژه و ئهز بخو تا نهو نه گههشتیمی، لهوما ئهز گرنگییی نادهمه فی مهسهلی. ژ بلی فی چهندی، ئه دنیایا ههی، ژ سهری مه زیده یه! "

و فرى و چوو ل سهر قهرهمه كني دى دادا.

بهقا که سکا بچویك. ب تهمامی گیر بووبوو دگهل هندی ژی گوت: "سهیره! ئه ف دنیایه چهند ژ بیرا ئهز تیدا دژیام مهزنتره " و ژ نوی د هندهك تشتا گههشت.

بهقا بچویك بِریارا خوّ یا مهزن دا.

" ئەز دى ل گەل رەوتا رويبارى چم، دا بزانم چ تشتى دى يى سەير ھەيە بىينم و بىھىسم"

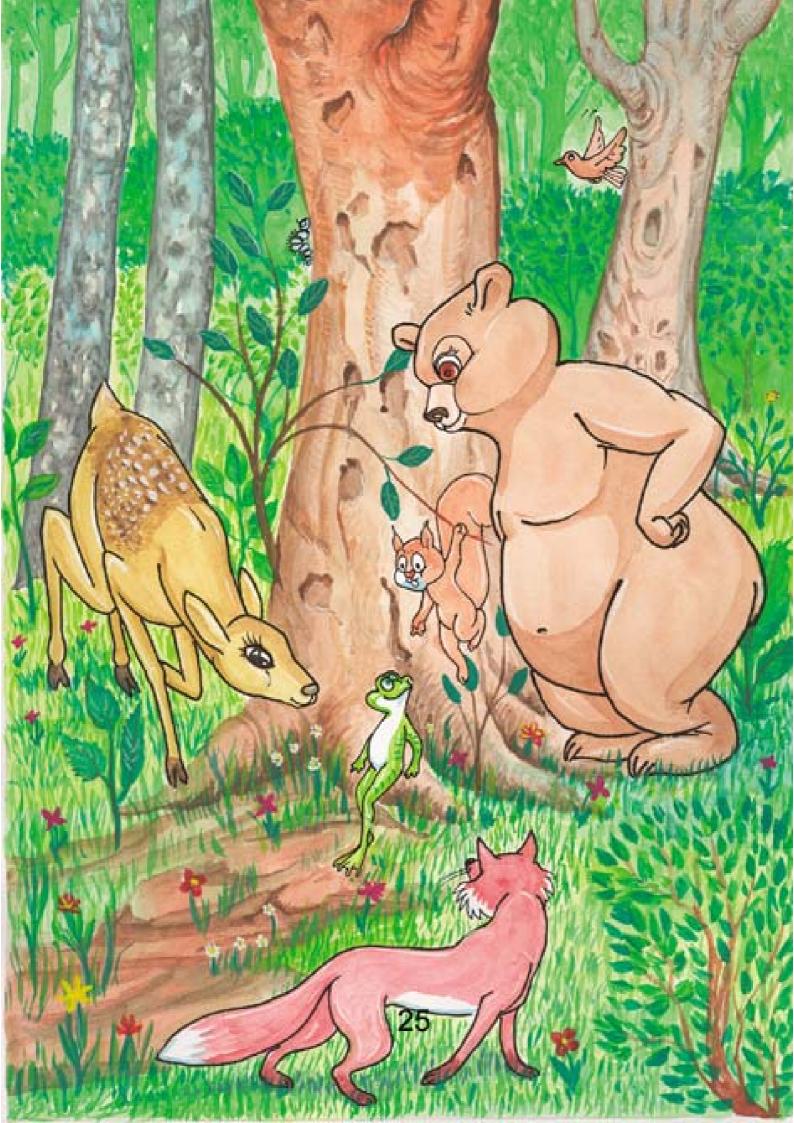
رویبار بهره ش کورئافه کی چوو و پاشی گههشته دارستانه کی، بهقا بچویك ب چهند بازه کا خو گههانده کورئافی و پاشی گههشته ناف دارستانی.

له ژیر سیبه ری فینکی دره خته کانی ناو دارستانه که دا، له ویدا که روباره که به نه رمه ئاو ازیکه وه تینه په ری و ورده به رده کانی ئه لاو اند. بوقه سه وز و بچوکه که دیداریکی زینده و هرانی ناو دنیای دارستانه که ی کرد. ئاسك و ریوی و سموره و ورچی دی.

ههموو ئهم گیانلهبهرانهش پیّیان وت که دنیای ئهوان لهم دارستانهدا دنیایه کی یه گجار جوان و نازداره.

ل بهر سیبه را هین یا دارستانی، ئه و جهی رویبار ب ئاواز قه د ناف دا د بوری و خیز و بهر دگهل خو دلفاندن. چافین به قا که سك ب چهند جانه وه ره کا که ت. وی خه زال و سفوره و رویفی و هرچ دیت. قان جانه و هرا گوتی کو دنیایا وان د ناف دارستانی دا، دنیایه کا گهله ك جوان و نازداره.

بوقه که که لهسهر تاته به ردیک دانیشتبوو، نهیویست نیوه روزه بکات وتی:

" سات له دوای سات دنیای ده ره وه له دنیا که ی خوم سهیرتر نهبینم،

منیش ههر وه کو خوم له گهل ره وتی روباره که دا نه روم و ههموو

نه و شتانه نهبینم که پیویسته بیبینم.

هیشتا ریگایه کی دوورودریژی و آی نهبریبوو و نه گهیشتبوو وه نهو جیگایه ی که روباره که له سهر خو نهرژایه دهریاچه کهوه که تکه تکهی باران وه کو ناوازیکی خوش نهوازشی گویچکه کانی نه کرد و نهرمه نهرمه دلوپه کانی نهبارینه سهر گهلای دره خته کان بوقیک ههموو تهمهنی له چالیکدا به سهر بردبی هیچی ده رباره ی باران نه نه ذانی!.

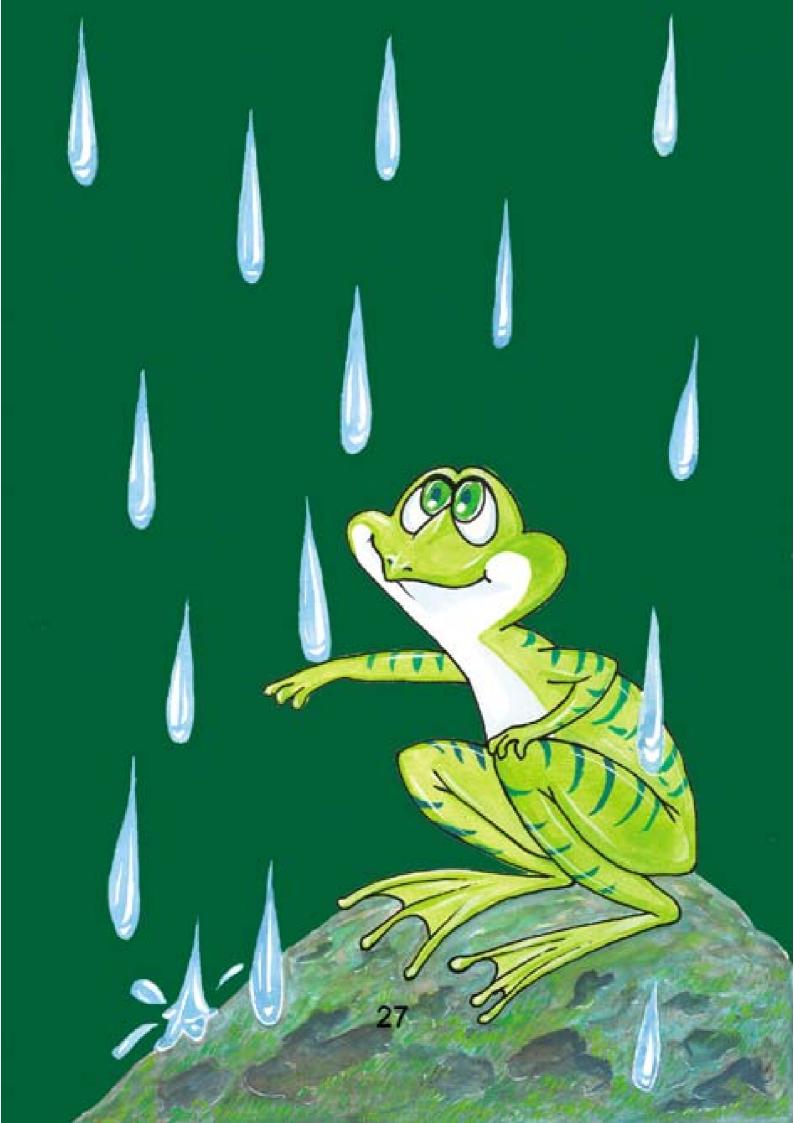
دلُوّپهی فیّنکی باران بوّقه سهوزه کهی ئهوهنده سهرمهست کردبوو، بایه کی کرده غهنجهیهی و دهستی کرد به خویّندن و قیره قیر.

بهق ل سهر ته حته به ره کی روینشتبو و و دقیا فراقینی بخوّت، گوّت:

" ئه ف دنیایا ژ ده رقه ی دنیایا من، دهم ب دهم یا خوّشتر و پر سهیرتر لی دهیّت. ئه ز دیسان دی ل دویف ره و تا رویباری چم هه تا دگههمه دویماهیکی و ئه و تشتین پیدقی دیتنی بن ببینم "

هیشتا هند ریکه کا دویر و دریش نهبریبوو و نه گههشتبوو وی جهی رویباری هیدی خو دخشانده د ناف دهریاچهیی دا کو دهنگی چپ چپا بارانی به بهر گوهین وی کهت. و چپکین دلفه کهرین بارانی ئیك ل دویش ئیکی د کهفتنه سهر بهلگین دارا.

بهقی ههمی تهمهنی خو د بیری دا بوراند بوو لهوما چ ژ بارانی نهدزانی! چپکین تهزیین بارانی، بهقا کهسکا بچویك وهسا سهرمهستی خوشیی کر کو تووشی غروری بوو و دهست ب ویره ویری و خاندنا ئاوازا کر.

پاشان، تۆزى بىدەنگ بوو تا وەكو پشوويەك بدات، لەم كاتەدا كۆمەلىق دەنگى سەيروسەمەرەى ھاتە گوى: دەنگى بۆقەكان بوو! دەنگى ھەزاران ھەزار بۆق بوو كە لەژىر ئەو بارانەدا سروديان ئەخويند و قىرە قىريان ئەكرد.

پاشی، بر دهمه کی بی دهنگ بوو داکو بیهنا خو قهده ت. دفی دهمی دا، هنده ك دهنگین سهیر هاتنه گوهین وی. دهنگی به قا! دهنگی ب هزاران به قا دهات کو ل بهر بارانی ئاواز د خاندن و ویرویر د کر.

بوقه چکوله که قهیریّك دانیشت و کهوته بیر کردنهوه.

بیری له مانگا و له دنیاکهی کردهوه که لهوهرگاکهی بوو.

بیری له بالنده و دنیاکهی کردهوه که گوّلاوه که بوو.

بیری له زیندهوهرانی ناو دارستان و دنیای سهوزی ناو دارستان کردهوه.

بیری له دنیا بچو که کهی خوّی کردهوه – دنیای بوّقیّکی سهوزی

چکوله – له چالیّکدا.

پاشان بهخوّی وت:

"باشه وا ئیستا باران ئهباری چاله کهی من پر ئهبیتهوه له ئاو، رهنگه باشتر وابی بگهریمهوه بو دنیای بچوکی خوم، بو ناو ئهو بهرده لووسانه". بهلام دوباره گویی دایه ئاوازی ملیونان بوق ئیستاش که له جاران زاناتره وتی:

بهقا بچویك پیچه كن روینشت و هزرين خو كرن.

هزر ل چیّلیّ و دنیایا وی کر. هزر ل بالندا و کورِئاڤا وان کر. هزر ل گیانهوریّن دارستانیّ و دنیایا کهسکا وان کر.

و هزر ل دنیایا خو _ دنیایا بهقا کهسکا بچویك _ د بنی بیره کی دا كر. پاشی گوته خو:

" باشه، نهو کو باران ژ ئهسمانی باری، بیرا من دیسان دی تژی ئاف بیت، ئهز دبیّژم بوّ من باشتره قهگهرمه دنیایا خوّ یا بچویك د ناف بهریّن لوو چ و كهڨزگرتی دا "

> به کی دیسان گوه ل ئاوازی جوانی ملیوّن بهقا گرت. ب راستی، نوکه، ئهو ژ بهری زاناتر لیّهاتبوو و گوّت:

" ههر بوقیکی نهزان و نهشارهزا ئهتوانی سهرپاکی تهمهنی تاك و تهنیا له چالیکدا بژی و به خته و هریش بی. بوقی زانا و شارهزا له دهره و هدا به خته و هر ئهبی".

پاشان به پا دریْژ و بههیّزه کانی قه لهمبازیّکی دا، که ئهمهش بهرزترین قه لهمباز بوو تا ئیّستا دابیّتی.

" ب تەنى بەقەكا نەزان و نەشارەزا دى ھەمى تەمەنى خو ب تەك و تەنيا د بنى بىرەكى دا بورىنىت و ب قى چەندى يا كەيفخوش بىت. بەقەكا زانا ژ دەرقەى بىرى يا بەختەوەرترە " و پاشى ب لنگىن خو يىن درى و بەيز بازدا، ئەقە بەرزترىن باز بوو كو ھەتا ھىنگى ھاقىتى.

